

## PAPER DETAILS

TITLE: MOLLA NIZAMETTIN YAKISIK'IN HAYATI, ESERLERI VE ISLAMI ILIMLERE KATKISI

AUTHORS: Mehmet YAKISIK

PAGES: 600-618

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2555961>

## MOLLA NİZAMETTİN YAKIŞIK'IN HAYATI, ESERLERİ VE İSLAMİ İLİMLERE KATKISI\*

Mehmet YAKIŞIK\*\*

### Öz

İslam tarihini incelediğimizde İslâm dünyasının birçok yerleşim yerinin, ilmî müesseseler ve yetiştirdiği âlimleriyle meşhur olduğunu görürüz. Her ne kadar tarihte kendilerinden sıkça söz edilen şehirler kadar olmasa da, bulunduğu bölge itibarıyla kendisinden beklenilenden daha çok ilme hizmet vermiş ve birçok âlim yetiştirmiş şehirlerden birisi de Bitlis'tir. Nitekim bu ilimizin son dönemde yetiştirmiş olduğu âlimlerden birisi de merhum Molla Nizameddin Yakışık'tır. 1967 yılında Bitlis'in Tatvan ilçesine bağlı Çavuşlar köyünde dünyaya gelen Molla Nizameddin, hem ilmi hem de güzel ahlakıyla tanınan Molla Muhyeddin-i Qursincî'nin oğludur. İlim tahsiline babasının yanında başlayan Nizameddin Yakışık, medrese eğitimi için bölgenin çeşitli medreselerini dolaşmışsa da tahsilinin çoğunu babasının yanında yaparak 1988 yılında icazetini alır. İcazet aldıktan sonra 1990 yılına kadar Tatvan'ın Ekindüzü köyünde imamlık göreviyle birlikte medrese hizmetine devam eder. 1991 yılında Tatvan'ın Merkez Medine camisine İmam Hatip olarak naklen atanır. Bu tarihten itibaren Medine Camisinde hem İmam-Hatiplik yapar hem de burada kurmuş olduğu Medine Medresesinde müderrislik hizmetini sürdürür. Medresede sadece medrese bünyesindeki talebelere değil; dışarıdan gelen İmam Hatip Lisesi ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerine de Arapça, Tefsir, Fıkıh, Siyer gibi dersler verir. Bu hizmet, aralıksız bir şekilde devam ederken 2019 yılında İmam Hatiplik görevinden emekli olur. Emekli olduktan sonra da kurucusu olduğu Medine Medresesinde ilim öğretmeyi ve talebe yetiştirmeyi Hakk'ın rahmetine kavuşuncaya kadar sürdüren Molla Nizameddin, Arapça ve Türkçe birçok makale yazmış ve sempozyumlarda bildiriler sunmuştur. Ayrıca bazı Arapça eserleri de Türkçeye tercüme etmiştir. Molla Nizameddin, bir ilim adamı olmasının yanı sıra bölgede bir kanaat önderi olarak da tanınmış, Medrese Âlimleri Vakfı (MEDAV)'ın kuruluşunda büyük rol üstlenmiş, vefatına kadar da bu vakfın genel sekreterlik vazifesini yürütmüştür. Bu makalede Molla Nizameddin Yakışık'ın hayatı, ilmi kişiliği ve bir müderris olarak medrese eğitimine katkısı ve bu yoldaki hizmetleri ele alınmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Molla Nizameddin, Âlim, Medrese, Eğitim, Bitlis.

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi: 24/07/2022, Accepted / Kabul Tarihi: 24/09/2022

\* Bu çalışma 3-4 Haziran 2021 tarihleri arasında Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi ev sahipliğinde düzenlenen Uluslararası Bitlis ve Yöresi Manevi Mimarları Sempozyumu'nda sunulan tebliğin genişletilerek makaleye dönüştürülmüş halıdır.

\*\* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, muhammed.yksk13@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7467-0598

## **MOLLA NİZAMETTİN YAKIŞIK'S LIFE, WORKS AND CONTRIBUTION TO ISLAMIC SCIENCES**

### **Abstract**

When we examine the history of Islam, many settlements of the Islamic world became famous for their scientific institutions and the scholars they trained. Although it is not frequently mentioned as much as the other cities in history, Bitlis is one of the cities that served scholar science more than expected due to its region and raised many scholars. As a matter of fact, one of the scholars that our province has recently trained is the late Mullah Nizameddin Yakışık. Mullah Nizameddin, who was born in 1967 in Çavuşlar village of Tatvan district of Bitlis, is the son of Molla Muhyeddin Kursinci who is known for his knowledge and good manners. Nizamettin Yakışık started his madrasah education alongside his father, who was also a mudarris. Although he traveled around various madrasahs of the region for madrasah education, he took most of his education from his father and received his father's approval in 1988 and worked as an imam in the village of Ekindüzü in Tatvan until 1990. In 1991, he was appointed to the Central Medina mosque of Tatvan as Imam-Hatip (preacher). Since then, he had worked as an Imam-Hatip in the mosque and as a mudarris in the Madinah Madrasah which he established there. In Medina Madrasah, he taught Arabic, tafsir, fiqh and siyer. He taught not only the students within the madrasah but also the students of Imam-Hatip High School and Faculty of Theology. While this service continued uninterruptedly, he retired from his position as Imam Hatip in 2019. After his retirement, Mullah Nizameddin, who continued to teach and train students in Madinah Madrasah until the day of his death, wrote many articles in Arabic and Turkish and presented papers in symposiums. He also translated some works from Arabic to Turkish. He was recognized as a scholar in the region as well as an opinion leader, played a major role in the establishment of the Foundation for Madrasah Scholars (MEDAV), and served as the general secretary of this foundation until his death. In this report, we will focus on the life and scholarly personality of Mullah Nizameddin Yakışık, his contributions to the madrasah education as a mudariss and his madrasah services.

**Keywords:** Mullah Nizameddin, Science, Scholar, Madrasah, Education, Bitlis

### **GİRİŞ**

Yüce Allah, yeryüzünde insanlığa her dönemde sırat-ı müstakimi göstermek için yol gösterici şahsiyetler bahşetmiştir. Birer hidayet rehberi olan bu şahsiyetler; peygamberler ve onların varisleri olan âlimlerdir. Rabbimiz peygamberler ve âlimler aracılığıyla insanlara öyle mükemmel, sağlam ve kusursuz bir inanç ve amel sistemi lütfetmiştir ki insanlar onun sayesinde yaratıcısına karşı kul olmayı öğrenmiş ve her iki

cihanda hakiki saadetin kapısını aralamıştır. Ayrıca bu vesileyle insanlık, kendisini şeytanın ve nefs-i emmarenin şerrinden muhafaza etmiş; dünyada olup biten tüm olumsuzluklara karşı koymayı başarmış, problemlerini çözebilmiştir. Peygamberlerin son halkasını teşkil eden Hz. Muhammed de insanlığa bütün güzellikleri öğretmiş, onlara ideal hayat reçetesini sunmuştur. Bu bakımdan insanlığı zifiri karanlıktan berrak aydınlığa kavuşturmak için yoğun bir çaba sarf eden Hz. Peygamber, kendisine varis olarak seçtiği âlimlere dünya ve ahiret mutluluğunun gerçekleştirilmesinde öncü olma rolünü vermiştir.

Biz bu makalemizde medresede yetişmiş, hayatını ilim hizmetine adanmış ve ilme hizmet etmeyi bir hayat tarzına dönüştürmüş, Bitlis'in yetiştirdiği önemli âlimlerinden biri olan Molla Nizameddin Yakışık'ın hayatını, eserlerini, ilmi kişiliğini ve islami ilimlere katkısını ele almaya çalışacağız.

### **1. Molla Nizameddin'in Hayatı**

Halk arasında Molla Nizameddin olarak bilinsede asıl adı Nizamettin Yakışık'tır. 1967 yılında Bitlis'in Tatvan ilçesine bağlı Çavuşlar/Kirtvan köyünde dünyaya gelir. Babası Molla Muhyettin, annesi Medine Hanımdır. Babasının gerek talebelik yılları gerekse de imamlık ve müderrislik yaptığı yıllar başta olmak üzere ömrünün büyük bir kısmını Tatvan'a bağlı köylerde geçirmiş olması, Molla Nizameddin'in de sözü edilen muhitte büyümesini sağlamıştır.

Molla Nizameddin, ilim tahsiline Tatvan'ın Köprücük Köyü Sandıklı mezrasında müderrislik yapan babasının yanında başlar ve ilkokul eğitimini de bu köyde tamamlar. 1982 yılında Tatvan Karşıyaka Ortaokulundan mezun olur. Ortaokuldan sonra bölgenin çeşitli medreselerinde ilim tahsiline devam eder. Medrese eğitiminin yanı sıra açık öğretimden lise ve yüksekokul eğitimini de sürdürür ve 1988 yılında Bitlis İmam Hatip Lisesinden, 2000 yılında da İlahiyat Ön Lisans Programından mezun olur.

Molla Nizameddin, medrese tahsilinin çoğunu babası Molla Muhyettin'in yanında yapar ve 12.06.1988 tarihinde Tatvan'ın Ekindüzü/Xaxuz köyünde ilmi icazetini babasından alır. İcazet aldığı günde evlenir. Böylece hem icazet merasimi hem de düğünü aynı günde gerçekleşir. Bu evlilikten ikisi kız, dördü erkek olmak üzere toplamda altı çocuğu dünyaya gelir. 1989 yılında aynı köye İmam-Hatip olarak atanması yapılır ve bu köyde imamlık vazifesi ile birlikte müderrislik de yaparak talebe yetiştirmeye başlar. 1991 yılında Tatvan'ın Merkez Medine Camisine naklen atanması yapılır. Medine Camisinde İmam-Hatiplik görevini ifa ederken aynı zamanda henüz yeni yapılan bu caminin bünyesinde bir medrese kurulmasına öncülük yapar. İmamlık ve müderrislik hizmetlerini ara vermeden sürdüren Molla Nizameddin, sadece medrese bünyesindeki talebelere değil; aynı zamanda medreseye gündüzlü olarak devam eden İmam-Hatip ve İlahiyat öğrencilerine de Arapça, Tefsir, Fıkıh, Siyer gibi dersleri okutur.

Molla Nizameddin, 2019 yılında İmam Hatiplik görevini noktalarak emekliye ayrılır. Memuriyet hayatının bitmesi üzerine tüm zamanını kurmuş olduğu medresesi ve talebelerine ayırır. Ancak, kurucusu olduğu Medine Medresesinde ilim öğretmeye, talebe yetiştirmeye, irşad ve tebliğ hizmetine azimle devam ederken bu bağlamda, ilim-irfan hizmeti açısından ömrünün en verimli sayılabilecek bir döneminde ne yazık ki Covid-19 hastalığına yakalanır ve 09.08.2020 tarihinde 54 yaşında Hakk'ın rahmetine kavuşur.<sup>1</sup>

## **2. Hocaları, Talebeleri ve İlmi Kişiliği**

IX. asırda Nizamiye Medreselerinin teşekkül etmesiyle ilim sahnesine çıkan medreseler İslam tarihi boyunca eğitim ve öğretim alanında çok önemli hizmetler yapmış kurumlardır. Bu köklü geçmişe dayanan doğu medreseleri kısıtlı imkanlara rağmen yetiştirdiği alimler ile ilme ve topluma büyük katkılar sağlamıştır.<sup>2</sup> Günümüze kadar bu köklü kurumlardan binlerce alim yetişmiş ve bu alimler de binlerce talebeye hocalık yapmıştır. Biz bu başlıkta Molla Nizameddin'in yetişmesinde emeği olan hocalardan bahsedeceğiz. Akabinde yetiştirdiği talebeleri ve ilmi kişiliğini incelemeye çalışacağız.

### **2.1. Hocaları**

#### **a. Molla Muhyettin Yakışık**

Bitlis yöresinde iyi tanınan ve onlarca talebe yetiştirip ömrünü ilim hizmetine adan Molla Muhyettin, Hizan'ın Karbastı/Qursinç köyünde dünyaya gelir. Molla Muhyettin aslen Hizanlı olsa da medrese eğitiminin büyük bir kısmını Tatvan'ın değişik medreselerinde alır. Fahri imamlık ve müderrislik görevinin tamamını da Tatvan merkez ve köylerinde yapar. 22.03.2011 tarihinde 65 yaşında iken Tatvan'da Hakk'ın rahmetine kavuşur. Molla Muhyettin çevresinde hazır cevaplılığı, mütevazılığı ve muttaki kişiliği ile tanınmıştır. Birçok ilim talebesinde müşahade edildiği gibi Molla Nizameddin de medrese tahsiline babasının yanında başlar ve tahsilinin çoğunu da onun yanında tamamlar. Nitekim Sarf, Nahiv, Meani, Beyan ve Bedi' gibi dil ilimlerinin çoğunu, Fıkıh Usulu, Fıkıh, Tefsir, Hadis, İslam Tarihi, Ahlak ve Kelam gibi dini ilimler ile Mantık ve Münazara gibi felsefi ilimlerinin tamamını babasının yanında okur.<sup>3</sup>

#### **b. Şeyh Safvetullah Oxinî**

Şeyh Mazhar'ın (ö.1989) oğlu olan Şeyh Safvetullah 1939 yılında Mutki ilçesine bağlı Oxin köyünde doğar ve 1989 yılında vefat eder. Ellili yaşlarda vefat eden Şeyh Safvetullah, bölgenin meşhur müderrislerinden birisi sayılırdı. Özellikle Arapça gramer

<sup>1</sup> Bitlis haber 13, Molla Nizamettin Yakışık kimdir, 23.08. 2020, (Erişim tarihi, 08.06.2021.)

<sup>2</sup> Mustafa Keskin, "Doğu Medreseleri Ekseninde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri: Gaziantep Örneği", *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (Haziran 2017): 61.

<sup>3</sup> Tatvanname (2013). Ed. Mehmet Demirtaş, Kalkan Matbaacılık Ankara, 177.

ilimlerine vakıf olan Şeyh Safvetullah, gerek medreselerde okutulan kitaplara yazdığı şerhlerle, gerekse de müstakil olarak telif ettiği eserlerle, hem kendi dönemindeki ilim ehline hem de ilimle iştigal eden günümüz âlimlerine ışık tutmuştur. Molla Nizameddin 1983 yılında yaklaşık altı ay Oxin Medresesinde Şeyh Safvetullah'ın yanında medrese tahsiline devam eder. Burada medreselerde okutulan Suyûtî'nin Behcetü'l-Merdiyye adlı eserini okudu.<sup>4</sup>

### **c. Molla Burhaneddin Geylani**

Kadiri tarikatına mensup olan Molla Burhaneddin 1952 yılında Bitlis'te dünyaya gelir. 1976'dan 2005'e kadar Tatvan'ın Eski Karşıyaka Camisinde İmam Hatiplik yapar. Bu görevle birlikte kısıtlı imkanlarla cami içerisinde talebelere de ders verirdi. Molla Nizameddin, 1981-1982 tarihleri arasında Karşıyaka Orta Okulundan öğrenciyken Molla Burhaneddin'den ders alırdı. Burada, Şerhu'l-Muğnî ve Tedrîcu'l-Edânî kitaplarını okudu. Molla Nizameddin bu medreseden bahsederken burayla ilgili bir anısını sıklıkla anlatırdı. "Biz talebeler mahalle sakinlerinin verdikleri ratibi<sup>5</sup> alıp medreseye getirdiğimizde kışın havalar o kadar soğuk olurdu ki ellerimiz buz tutardı".<sup>6</sup>

### **d. Molla Fakirullah Erkoç**

Molla Fakirullah 1946 yılında Bitlis'in Mutki ilçesi Çığır köyünde dünyaya gelir. 1973 senesinde Tatvan Kültür Camisine İmam Hatip olarak atanır ve uzun yıllar bu camide imamlik vazifesiyle birlikte tedris faaliyetini ifa ederdi. Molla Nizameddin 1981'de medrese usulüne göre takip edilen kitaplardan Hellu'l- Me'akıd adlı eserinin bir kısmında bu hocadan ders alırdı.<sup>7</sup>

## **2.2. Talebeleri**

Hayatını ilme hasreden Molla Nizameddin, yüzlerce ilim talebesi yetiştirdi. 16.06.2013 tarihinde bölgenin birçok âlim ve müderrisinin katılımlarıyla düzenlediği büyük bir icazet töreninde 19 talebeye icazet vererek bu yönüyle Tatvan merkezde bir ilki gerçekleştirdi. Bu icazetten sonra da medrese usul ve esaslarına göre sıra kitaplarını bitirerek icazet almayı hak eden talebeleri için de bir icazet merasimi düzenlemeyi planlayan Molla Nizameddin'in ömrü ne yazık ki buna yeterli gelmedi. Ancak hastalığı esnasında söz konusu bu talebelere de icazet verilmesini vasiyet etti.

Medine Medresesinde Molla Nizameddin'in yetiştirdiği talebelerin bir kısmı Milli Eğitim bakanlığı bünyesinde öğretmenlik, üniversitelerde öğretim elemanı gibi vazifeleri icra ederken büyük bir kısmı da Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde müftü, vaiz, imam-hatip ve müezzin olarak görev yapmakta idi. Bu açıdan mübalağa olmaksızın memleketin her noktasında Molla Nizameddin'in rahle-i tedrisinden

<sup>4</sup> Şeyh Safvetullah Ayte, *Kitabu'l-Funûni'l-Muhtelif*, Seyda Kitabevi Diyarbakır, 2012, 4-5.

<sup>5</sup> Ratip: Halkın medrese talebelerine günlük olarak göndermiş oldukları yemeğe denir.

<sup>6</sup> Burhanettin Geylani, 2.05.2021.

<sup>7</sup> Fakirullah Erkoç, 2.05.2021.

geçmiş, çeşitli pozisyonlarda hizmet eden talebelerine rastlamanın mümkün olduğu söylenebilir.

### 2.3. İlmi Kişiliği

Molla Nizameddin, düşünce itibariyle çok hassas davranan ve doğru bildiği yoldan, doğruluğuna inandığı düşünceden aksi ispatlanmadıkça ayrılmayan bir şahsiyete sahip idi.

İslam ümmetinin derdini kendi öz derdi gibi bilir, ümmetin birliği ve uyanışı konusunda büyük bir gayret sarf ederdi. Ümmet birliğinin asabiyet hastalığıyla büyük yara aldığını düşünür; konuşmalarında, vaazlarında bu hastalığın zararları konusunda dili döndüğünce insanları bilgilendirirdi. Ayrıca bu hastalığın tedavisi için de gece gündüz çalışırdı.

Ümmetin birliğinin ulemanın birliğinden geçtiğine ve İslam âlemindeki tefrikanın son bulması için birliğin, öncelikle tavandan tabana doğru yayılmasının ehemmiyetine inanır ve ulemayı bir araya getirmek için yapılan her çalışmaya bizzat destek olurdu. Nitekim ilk gününden itibaren Ehl-i Sünnet Âlimler Birliği (ESAB)<sup>8</sup>'nin kuruluşunda yer almış, hemen hemen tüm toplantılarına katılmış ve önemli katkılar sunmuştur. Ayrıca ümmetin içinde bulunduğu meşum durumu dert edinen Molla Nizameddin, kurtuluş reçetesi olarak tüm dünya alimlerinin yer aldığı, istişare toplantılarının yapıldığı, sorunların tartışıldığı, ümmetin geleceği ile ilgili ortak kararların alındığı bir müessesenin teşekkülünü hayal etmekte idi. Nitekim Merkezi Katar'da bulunan Dünya Müslüman Âlimler Birliği (DMAB)<sup>9</sup>'ne üye olması ve bu birliğin birçok toplantısına katılarak katkıda bulunmaya çalışması da sözü edilen bu tahayyülünün bir neticesi olduğu söylenebilir.<sup>10</sup>

Molla Nizameddin, İslami kardeşliğin yeniden inşasının ancak doğru bir eğitim ve öğretimle mümkün olacağını savunurdu. Bunun için de güzel bir lisanla çevresini aydınlatmaya çalışırdı. Her fırsatta insanları okumaya teşvik eder, amacına ulaşmak için modern dünyanın kitle iletişim imkânlarını kullanırdı.<sup>11</sup>

Molla Nizameddin, Müslümanların birliği ve Müslümanların uyanışının ancak doğru bilgiye erişmek ile mümkün olabileceğini, bunun da medreselerin geçmişten gelen köklerine sadık kalarak fakat günümüz koşullarının gereklerine de cevap vermek

8 Ehl-i Sünnet Âlimler Birliği (ESAB) 2013 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Merkezi Konya'dadır. Kur'an, Sünnet ve Selef-i Salihin çizgisini esas alır. Ehli Sünnet akâid ve değerlerine mutabık bütün ameli mezhep ve meşrepleri meşru ve makbul görür.

9 Dünya Müslüman Âlimler Birliği, (DMAB) 2004 yılında Londra'da kurulmuştur. Merkezi Katar'dadır. Tüm Müslümanları kapsayan, farklı mezhep ve farklı ülkelerden oluşur. Amacı Müslümanların sorunlarına çözüm üretmek ve İslam ümmetinin birliğini sağlamaktır.

<sup>10</sup> M. Tayyip Elçi, (Medrese Âlimleri Vakfı (MEDAV) başkanı) 25. 08. 2020.

<sup>11</sup> Elçi, 25. 08. 2020.



ile mümkün olabileceğini belirtirdi. Nitekim bu amaçla Medrese Âlimleri Vakfı'nın (MEDAV)<sup>12</sup> kuruluşunda da büyük bir rol üstlenmişti.<sup>13</sup>

İslam dinine hizmet etmek onun temel şiarıydı. “Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun.”<sup>14</sup> âyeti gereği hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmeksizin İslam'ı tebliğ eder ve dine aykırı gördüğü herhangi bir eyleme anında müdahalede bulunurdu. İyiliği emredip kötülükten vazgeçirmeye çalışma yönündeki gayreti takdire şayandı. “İçinizden biri bir kötülük görürse onu eliyle, buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin; buna da gücü yetmezse kalbiyle (ona karşı kin ve nefret beslesin). Bu ise imanın asgarî gereğidir.”<sup>15</sup> hadisindeki nebevi emir, onun ruhuna işlemişti. Zira o gördüğü bir kötülük karşısında sesiz kalmaz, sonucu ne olursa olsun tepkisini ortaya koyardı.<sup>16</sup>

İslam'ı anlatmak, ümmet bilincini aşlamak, Müslümanlar arasında birliği sağlamak, barış ve kardeşliği yaymak için kitle iletişim araçlarını ve sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanan âlimlerden biriydi. Nitekim her gün sabah namazından sonra sosyal medyada çoğunluğu ayet ve hadislerden müteşekkil olmak üzere insanlara her iki cihanda da faydalı olabilecek mesajlar yayınlarak bu vesileyle binlerce insana ulaşır ve onları Kur'an ve sünnet ışığında aydınlatmaya çalışırdı.<sup>17</sup>

Ehl-i Sünnet çizgisindeki bütün İslami cemaatler arasında ayırım yapmamaya özen gösterir ve “Müminler ancak kardeşirler...” (Hucurât, 49/10.) düsturu gereği onlarla kardeşlik bağını koparmamaya özen çalışırdı. Bu bağlamda hiçbir İslami cemaati diğerinden üstün tutmaz ve mümkün olduğunca hepsine değer verir; onları Din-i Mubin-i İslam'a hizmet eden faydalı kollar olarak görür ve onlarla ilişkilerini sürekli diri tutardı.<sup>18</sup>

Molla Nizameddin, Kur'an ayetlerinin manalarını öğrenmeyi, Kur'an kıraati kadar önemser, bu yönde tavsiyelerde bulunurdu. Bu konuda devamlı şöyle derdi: “Müslümanlar, Kur'an'ın lafzına ve kıraatine verdikleri önem kadar onun manasını anlamaya da önem vermelidirler.”<sup>19</sup>

Resulullah (S.A.V.)'ın hayatını okuyup anlamanın, siyeri ile birlikte siretini de kavramanın her müminin asıl görevi olduğunu beyan ederdi. Allah Resulü'nün

<sup>12</sup> Medrese Âlimleri Vakfı 2013 yılında Diyarbakır'da kurulmuştur. Merkezi Diyarbakır'dadır. Kuruluş amacı Medreselerin bir çatı altında toplanması, medrese hizmetinin terakkisi, tebliğ ve irşat için bir organizasyon oluşturulmasına yöneliktir.

<sup>13</sup> Elçi, 25. 08. 2020.

<sup>14</sup> Kur'an-ı Kerîm Meâli, Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 12. Basım, 2006, Maide, 5/67.

<sup>15</sup> Müslim, Kitabu'l-ıman, 20; İbn Mâce, Kitabu'l-fiten, 20.

<sup>16</sup> Seyithan Özdemir, 11. 03. 2021.

<sup>17</sup> Özdemir, 11. 03. 2021.

<sup>18</sup> Cihat Akburak, 21. 04. 2021.

<sup>19</sup> Akburak, 21. 04. 2021.



hayatını; Kur'an menbaından çıkıp Kur'an'ın vücut bulmuş haline benzeten Molla Nizameddin, peygamberin hayatını, sünnet-i seniyyesini öğrenip anlamadan Kur'an'ı gereği gibi anlamamanın mümkün olamayacağını söylerdi. Hadis ilmine vakıf olunmadan ve Hz. Peygamber'in teşri' ve tebyin görevinin ehemmiyetini kavramadan Kur'an'ı anlamamanın kolay olamayacağını savunarak dikkatleri bu noktaya çekerti.<sup>20</sup>

Kur'an, Sünnet ve Selef-i Salihin çizgisinden ayrılmayan Molla Nizameddin, "Selef-i Salihin âlimleri gece gündüz demeden emek sarf edip geride o kadar eserler bırakmışlardır ki, maalesef bizler, bu eserleri okumaktan aciziz." derdi. Bunun için de mümkün olduğunca vaktini iyi değerlendirmeye çalışır, malayani işlerle uğraşmazdı.<sup>21</sup>

Vaktinin çoğunu Allah yolunda geçirmeye gayret ederdi. Öğrencilerin izinli olduğu Perşembe ve Cuma günlerini fırsat bilerek çevresinde bulunan âlim, yaşlı, hasta, akraba ve komşularını ziyaret eder hâl ve hatırlarını sorardı. Nebevi sünnet gereği, Perşembe günleri, kalpleri yumuşatan, ölümü ve ahireti hatırlatan kabir ziyaretinde bulunurdu. Fırsat buldukça talebelerinin görev yaptığı köyleri ziyaret eder, köy halkı ve cami cemaatini toplar, onlarla sohbet eder, irşatta bulunurdu. Onun rahleyi tedrisatından geçmiş talebeleri de bulundukları yerlerde karşılaştıkları problemleri veya yapmayı düşündükleri herhangi bir hizmeti onunla istişare ederlerdi.<sup>22</sup>

Sabah namazından sonra uyumamayı prensip edinmişti. Erkenden medreseye gider, yatsı namazına kadar talebeleri ile vakit geçirirdi. Onların varsa sorunlarını ve sıkıntılarını gidermeye çalışırdı. Her talebeyle birebir ilgilenerek derslerini okuturdu.

Hz. Peygamber'in tebliğ metodunu örnek alan Molla Nizameddin, aile fertleri dahil olmak üzere yakın akrabalarını ziyaret ederek tebliğ görevini layıkıyla yerine getirirdi. Aile efradıyla akşamları düzenli bir şekilde Kur'an-ı Kerim okumayı ve okunan ayetlerin tefsirini yapmayı prensip edinmişti. Sohbet halkasının muhtevasını genellikle Tefsir, Hadis, Siyer, Fıkıh ve Risale-i Nur'dan kimi kesitler oluştururdu. Yapılan bu derslerin sonunda katılımcıların dersten ne anladıklarını teker teker sorarak anlatılanların daha iyi anlaşılmasını sağladı.

Molla Nizameddin, etkili konuşmanın insanları etkilediğini ve onları ikna etmede en iyi yollardan biri olduğunu düşünürdü. Molla Nizameddin'in ilmi muhakemesi gayet güçlüydü ve son derece iyi bir hafızaya sahipti. Hemen hemen her konuyla ilgili anlatacak bir kıssa, hikâye veya anısı vardı. Bu da, anlatımını gayet etkili, sürükleyici ve akıcı hale getiriyordu. Nitekim konuşmalarında ve söyleşilerinde sahip olduğu bu belagat ve hitap gücü, kendisini bariz bir şekilde gösterirdi. Bu cihetle

<sup>20</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

<sup>21</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

<sup>22</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

muhataplarını sıkmadan ve usandırmadan saatlerce onlara kendisini dinletebilecek kabiliyete sahip idi.<sup>23</sup>

Türkçe, Arapça ve Kürtçeye vakıf olan ve bu üç dilde de iyi derecede sunum yapabilen âlimlerdendi. Nitekim İslam'ı anlaşılır bir şekilde anlatmak ve Müslümanların uyanışına katkıda bulunmak için bu özelliğinden iyi bir şekilde istifade ederdi. Öyleki çoğu zaman hutbelerini üç dilde sunardı ve son dönemlerde bölge medreselerinde gerçekleştirilen icazet merasimleri başta olmak üzere çeşitli toplantı ve faaliyetlerde sunuculuk vazifesini üstlenirdi.<sup>24</sup>

Hedefleri uğruna risk almaktan çekinmezdi. Sözelimi, 28 Şubat sürecinde dahi eğitim hizmetinin kesintiye uğramaması için her türlü riski göze alarak medresesinde birkaç talebe bulundurmuş ve onlara gizli bir şekilde ders vermeye devam etmiştir.

Korkmadan hakkı ve hakikatleri dile getirirdi. Mümkün mertebe siyasetten uzak dururdu. Cemaatler arasında hizmet rekabetinden başka bir farkın olmaması gerektiğini her fırsatta anlatırdı. Eksiklerini nazikçe bildirir, kırmadan eleştirir, hak ve hakikati olduğu gibi söylerdi.<sup>25</sup>

Molla Nizameddin aynı zamanda ilmiyle amel eden âlimlerden biriydi. Bu bağlamda gerek farz gerekse sünnet olan ibadetlerini ifa etmede çok hassas davranırdı. Vahdet sembolü olan Kâbe'yi ve Hz. Peygamber'i ziyaret etmeyi elzem bir vazife olarak telakki ederdi. Nitekim fırsat ve imkan buldukça hac ve umreye gitmiş defalarca Mekke-i Mükerre ve Medine-i Münevvere'yi ziyaret etme şerefine nail olmuştur.

Cömert, misafirperver, fedakâr birisiydi. Talebelerine yönelik yardımlardan hiç geri durmazdı. Özellikle maddi durumu iyi olmayan kimi talebelerinin düğününe katkı sağlar; hatta, kimi talebelerinin düğünlerinin gerçekleşmesinde bizatihi aktif rol oynardı. Hediyeleşmeyi çok önemser, yakın ve uzak kimi dostlarına belirli zamanlarda hediye göndererek onları memnun etmeye ve gönüllerini hoş etmeye çalışırdı.<sup>26</sup>

Bulunduğu bölge ve İslam âlemindeki sorun ve meselelerin ancak Kur'an ve sünnet ışığında çözüme kavuşacağını ısrarla vurgulardı. Yaşadığı bölgede meydana gelen birçok kan davasının son bulması ve barışın sağlanması için gayret sarf etmişti. Aileler arasında çıkan kavgalara anında müdahale edip olayların büyümesini engellemeye çalışırdı. Öyle ki, yarım asırdan beri devam edegelen husumet ve düşmanlıkları makul yöntemlerle sona erdirdiği örnekleri mevcuttur.<sup>27</sup>

<sup>23</sup> Nevzat Ulus, 27. 04. 2021.

<sup>24</sup> Ulus, 27. 04. 2021.

<sup>25</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

<sup>26</sup> Ulus, 27. 04. 2021.

<sup>27</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

### 3. Molla Nizameddin'in Eğitim-Öğretim Anlayışı: Medine Medresesi Örneği

Molla Nizameddin'in eğitim anlayışı günümüz Müslümanlarının çağdaş dünya karşısındaki ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir medrese anlayışıydı. O, kadim mirasın, hakkıyla anlaşılması gerektiğini düşünür, ayrıca ulemanın değişime de kayıtsız kalmaması gerektiğini savunurdu. Nitekim Mardin Artuklu Üniversitesince yapılan “V. Ulusal Din Görevlileri” sempozyumunda sunduğu, “Dünden Bugüne Medreseler, Seydalar ve Medresemizin Eğitim Sistemi” adlı bildirisinde medreselerin ayakta kalmaları için günün şartlarına göre kendilerini güncellemelerinin önemine işaret ederek şöyle der: “Şu modern çağda medreselerin ayakta kalmaları için zamanın şartlarına göre kendilerini yenilemeleri ve çağın gereksinimlerine göre iyi bir durum tahlili yapmaları gerekir.”<sup>28</sup> Bu düsturlar ışığında onlarca imam ve müderris yetiştirdi. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin çizgisinden taviz vermeyen Molla Nizameddin, mukaddesata sahip çıkma hususunda da kadim ulamanın çizgisine hassasiyetle uymaya gayret etti. Ayrıca ilmin/ulemanın izzet ve şerefine korumaya özen gösterdi, bu izzet ve şerefi hiçbir dünya nimetiyle değiştirmezdi.

Molla Nizameddin, dini ilimlerle birlikte müspet ilimlerin de tahsil edilmesi gerektiğini söyleyerek dini ilimleri öğrenen talebelerine pozitif ilimlerden bigâne kalmamaları, Kâinat Kitabının da okunması gerektiğini anlatırdı. O, bir konuşmasında kendi medresesindeki eğitim metodunu anlatırken Bediüzzaman Said-i Nursî'ye atıf yaparak şöyle der: “Maddenin ilmi ile mananın hikmetini sentezleyerek temelde kâmil insan yetiştirmeyi arzulayan medresemiz, “Kalbin ziyası ulum-ı diniyedir, aklın nuru funun-ı medeniyedir. Her ikisinin imtizacıyla hakikat tecelli eder.”<sup>29</sup>” şuuruyla Kur'an, Sünnet ve Selef-i Salihin'in çizgisinde günün şartlarını gözeterek nesiller yetiştirmeyi hedeflemiştir.”<sup>30</sup>

Molla Nizameddin'in önemseydiği, hizmet ettiği en önemli vakıflardan biri de şüphesiz ki Medrese Alimleri Vakfı (MEDAV)'dır. Zira vakfın kuruluş alt yapısının oluşturulmasında ve bugünlere gelmesinde en çok emeği geçen, katkı sunan âlimlerden biri olduğu söylene herhalde yanlış olmayacaktır. Zira MEDAV'ın toplantı ve etkinliklerinin çoğunun organizasyonunu üstlenmiş, vefatına kadar da MEDAV'ın genel sekreterlik vazifesini yürütmüştür. Çünkü MEDAV, Molla Nizameddin'in tam da hayal ve arzu ettiği, medreselerin çağın ihtiyaçlarına uygun yeniden yapılandırılması, medreselerin yeniden inşa ve ihyası, bölgede yeni bir tebliğ ve irşat seferberliğinin

<sup>28</sup> Nizamettin Yakışık, “Medrese Kurumu, Bitlis'teki Medreseler, Tatvan Medine Medresesi'nin Modeli ve Medresetu'z-Zehra'nın Hedef ve Gayeleri”, I. Uluslararası Bitlis Sempozyumu Bildirileri, Bitlis Düşünce ve Akademik Çalışma Grubu, Berdan Matbaası, (ts). 506-510.

<sup>29</sup> Said-i Nursî, Bediüzzaman, *Münâzârât*, Envar Neşriyat, İstanbul, 2013, 86.

<sup>30</sup> Nizamettin Yakışık, “Şark medreseleri, Bediüzzaman'ın Zehra projesi, MEDAV ve Tatvan Medine Medresesi,” Uluslararası Zıp Havzası Uleması Sempozyumu Bildirileri, Ed. Yaşar Kaplan vd. Hakkârî: Hakkârî Üniversitesi Yayınları, (2018), 2/ 955.

yapılması; medrese âlimleri arasında ülfet, muhabbet ve dayanışmanın oluşturulması ve alimlerin aynı çatı altında bir araya gelmelerinin sağlanması gibi önemli vazifeleri üstlenmişti.<sup>31</sup> Ancak Molla Nizameddin, son dönemlerde vakıf içindeki gayretine rağmen MEDAV'ın medrese ve müderrislerin sorunlarına henüz istenilen düzeyde çözüm bulamayışından ve hedeflenen düzeye ulaşamamasından yakınır ve bunun için daha çok çalışılması gerektiğini ifade ederdi.<sup>32</sup>

Molla Nizameddin, medreseler arasında güçlü bir iş birliğinin olmasını son derece önemserdi. Şark Medreselerinin kendi aralarında kurumsallaşması ve bu medreselerde ortak bir eğitim müfredatının oluşturulması için sürekli çalışırdı. Nitekim bölge medreselerinin durumunu yerinde görmek, talebeler arasında kaynaşma ve dayanışmayı sağlamak amacıyla 2017 yılında tüm talebelerini de yanına alarak neredeyse Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bilinen bütün medreseleri ziyaret etmiş ve bu bağlamda medreseler tarihinde bir ilki gerçekleştirmişti.<sup>33</sup>

Molla Nizameddin, medrese öğrencileri ile ilahiyat öğrencileri arasında bir köprü vazifesi gören ve ancak bu iki alanın imtizacıyla amaca ulaşılabileceğini savunan bir eğitim anlayışına sahipti. Bu bakımdan ilahiyat öğrencilerinin medreseden istifade etmesini sağlamaya çalışır, medrese talebelerini de açık öğretim ve uzaktan eğitim yoluyla ilahiyat okumalarını teşvik ederdi.<sup>34</sup>

“İnsanlar zamanın evlatlarıdır.” prensibinden yola çıkarak hem kendini hem de talebelerini çağın şartlarına göre yetiştirmeyi ilke edinmişti. Çağın şartlarına mümkün olduğunca uyarlanan bu eğitim anlayışının neticesidir ki yanında okuyan talebeleri medrese eğitimini tamamladığında buna paralel olarak ön lisans ve lisans eğitimlerini de bitirmekte ve iş noktasında da herhangi bir sıkıntı yaşamamaktaydılar.<sup>35</sup>

Allah yolunda ilme hizmet etmeyi kendisine şiar edinen ve Hadimu'l-ilm (İlmin hizmetçisi) lakabını birçok yazısında kullanan Molla Nizameddin, medreselerdeki kadim 'seyda-talebe' münasebetinin bir gereği olarak talebelerine bir hoca gibi değil, bir ağabey gibi hitap ederdi. Onlara 'kardeşim' veya 'evladım' diye seslenerek bir baba şefkatinin sıcaklığını hissettirmeye çalışırdı. Talebe, herhangi bir hata yaptığında onu usulüne uygun bir şekilde karşısına alır, ona nasihat eder ve yumuşak bir dille kendisini uyarırdı. Talebelerin onurunu kıracak tavır ve tutumlardan özellikle uzak dururdu.<sup>36</sup>

<sup>31</sup> Elçi, 25. 08. 2020.

<sup>32</sup> Yakışık, “MEDAV ve Tatvan Medine Medresesi” 2/955-946.

<sup>33</sup> Yakışık, “İlim ve İrfan Aşiyanı Medreseler” 508-513; Nizameddin Yakışık, *Şark medreseleri, Bediüzzaman'ın Zehra projesi, MEDAV ve Tatvan Medine Medresesi*,” Uluslararası Zıp Havzası Uleması Sempozyumu Bildirileri, Ed. Yaşar Kaplan vd. Hakkâri: Hakkâri Üniversitesi yayınları, 2/ 954-955.

<sup>34</sup> Veysi İnci, 06. 04. 2021.

<sup>35</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

<sup>36</sup> Akburak, 21. 04. 2021.

Molla Nizameddin, ilim öğrenmek maksadıyla medreseye gelen talebelerin eğitim seviyelerine bakmaksızın imkânlar ölçüsünde onları kabul eder ve talebeleriyle birebir ilgilenmeye özen gösterirdi. Mümkün olduğunca ve zamanı elverdikçe en üst seviyedeki talebeden en alt seviyedeki talebeye kadar bütün talebelerine derslerini birebir eğitim metoduyla bizzat kendisi vermeye çalışırdı. Ancak zamandan tasarruf etmek ve öğrencilerin motivasyonunu arttırıp verimli bir öğrenme ortamı oluşturmak için talebelerini seviyelerine göre gruplara ayırıp belli bir plana göre toplu dersler de verirdi. Bu toplu derslerde talebelerin Arapça metinleri hatasız okumaları için her bir talebeye ayrı ayrı Arapça metin (ibare) okuma çalışması yaptırırdı.<sup>37</sup>

Bölgenin diğer medreselerinde olduğu gibi Medine Medresesinde de genelde eğitim dili Kürtçe'dir. Ancak işlenen dersin muhtevasına göre ve talebenin konuştuğu, anlayabildiği dil de dikkate alınarak medresede kimi zaman Arapça ve Türkçe dilleri de eğitim dili olarak kullanırdı.<sup>38</sup>

Molla Nizameddin, Medine Medresesinde Arapça dil dersleri (Sarf, Nahiv, Belagat vb.), Şer'î İlimler (Tefsir, Akâid, Kelam, Ahlak, Fıkıh, Usul'ul-Fıkıh, İslam Tarihi, Hadis, Usul'ul-Hadis, Siyer vb.) Felsefe, Mantık ilimlerini okutur ve Kur'an-ı Kerim'in güzel okunması için de her gün bir saat tecvit dersi verdirirdi. Ayrıca belli bir seviyeye gelen talebelerine Bediüzzaman Said-i Nursî'nin Arapça kaleme aldığı Münazarat, Muhakemat ve İşârâtul-İcaz eserlerini okuturdu.<sup>39</sup>

Molla Nizameddin'in medrese eğitimine katkı olarak sunduğu en önemli metotlardan biri de genellikle bütün talebelerin katıldığı ve talebelere aynı anda birçok kazanımın verilmesinin hedeflendiği günlük yapılan metin tahlilleri idi. Bu derslerde her gün bir ayet, hadis veya özdeyiş tahtaya yazdırılır ve talebelere bu metnin anlam, gramer ve belagat yönünden analizini Arapça, Türkçe ve Kürtçe olarak yaptırırdı. Bu şekilde talebelerin söz konusu alanlarda kabiliyetlerinin gelişmesi, kelime dağarcıklarının zenginleşmesi, hitabet yönlerinin güçlenmesi ve konu tekrarların yaptırılması amaçlanırdı. Ayrıca bu güzel ders halkasına katılan öğrencilerin birbirlerine sorular sormasıyla da ilmi bir rekabet ortamı oluşurdu.<sup>40</sup>

Molla Nizameddin'in tanzim etmiş olduğu Tatvan Medine Medresesin'de her gün ikindi namazından sonra ikram edilen çay faslında klasik medrese geleneğinden farklı olarak birtakım faaliyetler gerçekleştirile gelmiştir. Burada, talebelerin topluluk önünde konuşma yeteneklerini geliştirmek, genel kültür düzeylerini yükseltmek, sosyal ilişkilerini arttırmak ve onlara çeşitli düşünce egzersizleri yaptırmak için, onlara sırasıyla ayet, hadis, hikâye, menkıbe atasözü veya fıkra anlattırılır. Ayrıca çay faslının

<sup>37</sup> Mehmet Gümüş, 03. 04. 2021.

<sup>38</sup> İnci, 06. 04. 2021.

<sup>39</sup> İnci, 06. 04. 2021.

<sup>40</sup> Ulus, 27. 04. 2021.

sonunda yapılan bu söyleşinin önemli bölümleri de bilgisayara kaydedilir.<sup>41</sup> Yine bu çay fasıllarında her pazar günü de bir talebe bir konu hakkında kimi zaman da Risale-i Nur'dan faydalanarak ders hazırlar ve dışarıdan gelen misafirlerin de bulunduğu ortamda sunum yapar. Bununla birlikte özgüven ve tecrübe kazanmaları için de talebeler, belli bir sıraya göre her cuma hutbeye çıkarılır.<sup>42</sup>

Bütün bunlarla beraber Medine Medresesinde öne çıkan diğer eğitim-öğretim faaliyetlerini şöyle sıralamak mümkündür:

Medine Medresesindeki her talebe, günlük dersini almadan önce bir önceki günün ders özetini yazılı olarak hazırlar ve hocasına takdim eder. Ayrıca metin ezberine çok önem verilir. Talebeler, günlük ezberlenmesi gereken metinleri ezbere olarak arz etmeden yeni ders alamazlar. Diğer taraftan talebe okuduğu sıra kitabını bitirip başka bir kitaba geçtiğinde bitirdiği kitaptan imtihana tabi tutulur ondan sonra yeni kitaba başlar.<sup>43</sup>

Ders verilirken talebelerin kitapları üzerine öğrencinin istifade edebileceği çeşitli notlar yazılır. Kimi zaman bu notlar, öğrencinin ahlakıyla ya da eğitimiyle ilgili mesajlar da içerir.<sup>44</sup>

Talebelerin medreseden mezun olduktan sonra hayata daha çabuk atılıp hizmete başlamaları bağlamında sınavlara yönelik olarak gerektiğinde ilgili branş öğretmenlerinden destek almak dahil kendilerine her türlü imkân sunulmaya çalışılır ve en iyi şekilde sınava hazırlanmaları sağlanır.<sup>45</sup>

Talebeler, özellikle yaz aylarında moral ve motivasyonlarının arttırılması ve eğitimlerine daha iyi sarılmaları gayesiyle genellikle iki haftada bir, pikniğe –medrese geleneği tabiriyle geşt'e- götürülürdü. Bu pikniklerde mümkün olduğunca medreseden mezun olmuş eski talebeler de çağırılırdı. Böylece eski ve yeni talebeler arasında tanışma ve kaynaşmanın gerçekleşmesini sağlanırdı. Yine bu pikniklerde bilgi yarışmaları öne çıkan önemli faaliyetlerden biriydi. Bu yarışmalarda talebeler, birkaç gruba ayrılarak yarışmacı gruplar oluşturulurdu. Gelen misafir hoca veya mezun talebelerden de jüri üyesi oluşturularak puanlama sistemiyle kazanan belirlenirdi. Teşvik için de birinci olan gruba çeşitli hediyeler takdim edilirdi.<sup>46</sup>

<sup>41</sup> Bu söyleşiler takriben iki ciltlik bir kitap hacmindedir.

<sup>42</sup> Nizamettin Yakışık, “Dünden Bugüne Medreseler, Seydalar ve Medresemizin Eğitim Sistemi” V. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu Bildirileri, Yecder, Mardin Artuklu Üniversitesi, 2014, 147.

<sup>43</sup> İnci, o6. 04. 2021.

<sup>44</sup> İnci, o6. 04. 2021.

<sup>45</sup> İnci, o6. 04. 2021.

<sup>46</sup> İnci, o6. 04. 2021.

Medresede dini gün ve gecelerde programlar tanzim edilir. Talebe ve misafirlerin katıldığı bu programlarda günün anlam ve önemi, Kur'an ve sünnet dairesinde açıklanır ve program sonunda katılımcılara çeşitli ikramlarda bulunulur.<sup>47</sup>

#### **4. İlmi Çalışmaları**

Molla Nizameddin, yetmiş civarında ulusal ve uluslararası toplantı, sempozyum ve icazet merasimlerine iştirak etmiştir. Tedrisat faaliyetlerinin yanı sıra bir kısmı yayınlanmış, bir kısmı da henüz yayınlanmamış Türkçe, Arapça ve Kürtçe birçok kitap, makale, ulusal ve uluslararası tebliğ kaleme almıştır. Şimdiye kadar tespit edebildiklerimiz şunlardır:

##### **4.1. Tercüme Ettiği Eserler**

a. Muhammed Ali es-Sabûnî'nin Safvetüt-Tefâsir adlı tefsirinin tercümesi: Baştan sona kadar tercüme edilmiş, her dersin sonunda "zamana göre ayetlerden anlaşılır ki" diye başlayan eklemeler yapılarak tamamlanmış, henüz yayınlanmamıştır.

b. İmam Müslim'in Sahih-i Müslim'inin tercümesi: Bu eser de baştan sona kadar tercüme edilmiş ve her ders sonunda "Hadislerden anlaşılır ki" diye başlayan eklemeler yapılarak tamamlanmış, henüz yayınlanmamıştır.

c. İmâm Nevevî'nin el- Minhâc adlı eserinin tercümesi: Tercüme edilmiş, her ders sonunda zamanın şartlarına göre ilaveler yapılarak tamamlanmış henüz basılmamıştır.

d. Ebu'l-Hasen Ali En Nedvi'nin Kısasu'n-Nebiiyin li'l-Etfal adlı eserinin tercümesi: Türkçeye tercüme edilmiş ancak yayınlanmamıştır.

e. Muhammed Saîd Ramazân el-Bûtî'nin Fıkhu's-Siyre adlı eserinin tercümesi: Bu eserin yarısından fazlası Türkçeye tercüme edilmiş, her dersten sonra da on maddelik açıklama metni eklenmiş henüz yayınlanmamıştır.

##### **4.2. Telif Eserleri**

a. **Günlük Sözümler:** Molla Nizameddin, talebelere ders verirken günlük olarak talebelerin kitapları üzerine onların istifade edebileceği çeşitli notlar, açıklamalar yazardı. Bu notlar, öğrencinin ahlakıyla ya da eğitimiyle ilgili mesajlar içerirdi. Nitekim bu notlardan Günlük Sözümler adıyla 3 ciltlik bir eser oluşmuş henüz yayınlanmamıştır.

b. **Arapça, Türkçe, Kürtçe ve Zazaca Sözlük ve Diyaloglar:** Medine Medresesinde gelenek haline gelen ve her gün ikindi vaktinden sonra çay esnasında paylaşılan Arapça, Türkçe, Kürtçe, Zazaca söz ve diyalogların bir araya getirilmesiyle oluşmuş bir eserdir. Henüz yayınlanmamıştır.

<sup>47</sup> Yakışık, *Dünden Bugüne Medreseler, Seydalar ve Medresemizin Eğitim Sistemi*, 147.



**c. Hutbeler:** Molla Nizameddin'in yıllardan beri cuma namazlarında okunmak üzere hazırladığı üç dilde (Arapça, Türkçe ve Kürtçe) okuduğu hutbelerden oluşmaktadır. Henüz yayınlanmamıştır.

**d. Kasideler:** Sekizi Kürtçe biri Arapça olmak üzere toplamda dokuz kasideden oluşmaktadır. Henüz yayınlanmamıştır.

#### **4.3. Makaleleri**

- a. Sigaranın Fıkıhtaki Yeri. (Arapça bir makale olup yayınlanmamıştır.)
- b. Muciz ve Mucâzlarda bulunması Gereken Özellikler. (Arapça bir makale olup yayınlanmamıştır.)
- c. İslam'da İlmin Ehemmiyeti (Arapça bir makale olup yayınlanmamıştır.)
- d. Ümmet Âlimini Arıyor. (Türkçe bir makale olup yayınlanmamıştır.)
- e. Yirminci Asırda Bölge Medreselerine Bir Bakış. (Türkçe bir makale olup yayınlanmamıştır.)
- f. İslam'ın Bilime Bakışı. (Kürtçe bir makale olup yayınlanmamıştır.)

#### **4.3. Tebliğler, Çalıştaylar ve Paneller**

##### **A. Sempozyumlar**

a. 29 Haziran-1 Temmuz 2012 tarihleri arasında Bingöl Üniversitesinde gerçekleştirilen “Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslâmî İlimler” adlı Uluslararası Sempozyumunda takdim ettiği “Medreselerin Toplum Üzerindeki Tesiri, Ümmet İçin Faydaları ve Medreselerde Yetişen Âlimlerin Özellikleri” adlı bildiri.

b. 05.07.2012 tarihinde Muş Alparslan Üniversitesinde yapılan “Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler” Sempozyumunda takdim ettiği, “İlim ve İrfan Aşiyanı Medreseler” adlı bildiri.

c. 25.05.2013 tarihinde Hakkâri Üniversitesinde yapılan, “Uluslararası Seyyid Tâhâ-î Hakkârî” sempozyumunda, takdim ettiği “Di Xîzmeta Herêmê da Cihê Malbata Seyîdê Nehrîyan (Nehrî Seyyitlerinin Bölgedeki Hizmetlerinin Yeri) adlı bildiri.

d. 10-11 Mayıs 2014 tarihleri arasında Mardin Artuklu Üniversitesinde yapılan “V. Ulusal Din Görevlileri” Sempozyumunda takdim ettiği, “Dünden Bugüne Medreseler, Seydalar ve Medresemizin Eğitim Sistemi” adlı bildiri.

e. 26-28 Haziran 2014 tarihleri arasında Bitlis Düşünce ve Akademik Çalışma Grubu tarafından düzenlenen “I. Uluslararası Bitlis” Sempozyumunda, takdim ettiği, “Medrese Kurumu, Bitlis'teki Medreseler, Tatvan Medine Medresesinin Modeli ve Medresetu'z-Zehra'nın Hedef ve Gayeleri” adlı bildiri.

f. 26-27.03.2016. tarihinde, Bitlis Düşünce ve Akademik Çalışma Grubu tarafından düzenlenen, “II. Uluslararası Bitlis Sempozyumu”nda, takdim ettiği, “İlim-İrfan-Medeniyet-Kültür ve Sanat Perspektifi Açısından Bitlis Medreselerinin Halka Kazandırdıkları” adlı bildiri.

g. 01.02.2018 tarihinde Siirt Üniversitesinde yapılan, “Uluslararası Molla Halil es-Si‘irdî” Sempozyumu’nda takdim ettiği, “Üstad Molla Halil’e Göre Manevi Hastalıklar ve Şifa Önerileri” adlı bildiri.

h. 27-29 Nisan 2018 tarihinde Ankara’da, MEDAV (Medrese Âlimleri Vakfı) ve İLMAR (İlmi Metodolojik Araştırmalar Merkezi)’ın beraberce düzenledikleri “1. Uluslararası İslami Düşünce Tevhidî Düşünce Sempozyumu” nda takdim ettiği, (هو ما), “İslam Dininde Farklılıklar ve Anlaşmazlıklara Düşmenin Nedenleri” adlı Arapça bildiri.

i. 26-29 Nisan 2018 tarihleri arasında Hakkâri Üniversitesinde yapılan, “1. Uluslararası Zap Havzası Uleması Sempozyumu”nda takdim ettiği “Şark Medreseleri, Bediüzzaman’ın Zehra Projesi, MEDAV ve Tatvan Medine Medresesi” adlı bildiri.

j. 18-19 Ekim 2019 tarihleri arasında, Batman Valiliği himayesinde; Yunus Emre Camii Vakfı (YECVA), ÖNDER, Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Batman İl Müftülüğü ve Medrese Âlimleri Vakfı (MEDAV) iş birliğinde düzenlenen “Uluslararası X. Din Görevlileri Davet Dili konulu sempozyumu”nda takdim ettiği,

(لماذا العداوة في عصرنا للقرآن والسنة وللعلماء الربانيين والهجوم على المذاهب المقبولة عند الجمهور؟ وما مسئولية العلماء في مواجهتها.)

“Asrımızda Kur’an, Sünnet ve Rabbani Âlimlere Karşı Neden Düşmanlık Yapılır? Cumhuriyetin Kabul Görmüş Mezheplere Saldırı Nedeni? Âlimlerin Bu Konudaki Sorumluluğu,” Arapça bildiri.

## **B. Çalıştaylar**

a. 21.05.2014 tarihinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi tarafından yapılan “Çözüm Süreci: Beklenti ve Temenniler” çalıştayında takdim ettiği, “Kur’an ve Sünnet Işığında Çözüm Önerileri” sözlü sunumu.

b. 20. 07. 2014 tarihinde MEDAV’ın Tatvan’da yaptığı “Kürt sorunu ve Çözüm Sürecinin Ehemmiyetine Yönelik Öneriler” çalıştayında takdim ettiği “MEDAV’ın, Çözüm Sürecinin Ehemmiyetine Yönelik Önerileri” sözlü sunumu.

29-30 Nisan 2017 tarihleri arasında Gaziantep’te Anadolu Platformu, Gaziantep Üniversitesi ve Diyanet İşleri Başkanlığının ortak düzenlediği “Toplumsal Sorunların Çözümünde Âlimlerin Sorumluluğu” çalıştayında takdim ettiği “İhtilaf ve Sorunların Çözümünde Âlimlerin Sorumluluğu” sözlü sunumu.

#### 4.4. Vasiyetname

Molla Nizameddin, vefat etmeden birkaç gün önce hastanede iken, ailesine, talebelerine ve İslam ümmetine ayrı ayrı olmak üzere üç vasiyette bulunmuştur. Hayat anlayışını gösteren, hayata hangi pencereden baktığını ve hayata dair edindiği temel ilkeleri yansıtan vasiyetnamesinin ümmete ait olanı şöyledir:

بسم الله الرحمن الرحيم

{كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ} Her nefis muhakkak ölümü tadacaktır. (Al-i İmran, 3/185.) Ölüm yakınların en yakınıdır. Rabbim Kur'an'ı Kerim, sünnet-i seniyye ve rabbani âlimlerin şanına layık bir ölümü bize de nasip etsin.

Aziz Müslüman kardeşlerim ve dostlarım! 54 yıldır Rabbimiz bize sıhhat ve sağlıklı bir ömür nasip etti. Bundan dolayı Allah'a çok şükür ediyoruz. Son dört beş gündür nefes alamama şikâyetiyle hastaneye kaldırıldım. Son incelemelerde malum veba hastalığı çıkmıştır. Rabbimiz dinimiz ve dünyamız için ne hayırlıysa onu bize nasip eylesin.

Aziz dostlar! Medrese hayatım boyunca Allah yolunda çalışıp ilme hizmet etmeyi kendime prensip edindim. Bu zaman içerisinde ister talebelik ister müderrislik dönemlerinde talebeleri zamanın şartlarına göre yetiştirmeye, bütün Müslüman cemaatlerle uhuvvet bağını koparmamaya ciddi gayret etmişimdir. Fırsat olduğunda onları ziyaret etmiş ve ziyaretlerini kabul etmişimdir.

Aziz dostlar! Talebeliğimden bugünlerime kadar hiçbir zaman küfrü ve zulmü temsil eden şahsiyet ve odaklarla hiçbir ilişkim olmadığı gibi İslam adına çıkıp fakat İslam'la ilişkisi olmayan; mazlumlar adına çıkıp fakat mazlumlarla ilişkisi olmayanlarla da hiçbir irtibatım olmamıştır. Kur'an'ın, Hz. Peygamberin, müçtehitlerin ve rabbani âlimlerin, zalimler ve mazlumlar hakkındaki çizgisini kabul edip dünyayı vaat edenlere ve insanları korku imparatorluğuna sürükleyenlere aldırış etmedim.

Aziz dostlar! الله واليغض في الله الحبّ yani Allah için sevmeyi, Allah için nefret etmeyi kendimize ilke edindik. Elimizden geldiği kadar insanları barıştırmayı, insanlarla beraber olmayı, onlara doğruyu söylemeyi kendimize vazife addettik.

Aziz dostlar! Tanıdığımız ve tanımadığımız bütün dostlarımızdan, akrabalarımızdan ve asil insanlarımızdan helalleşmeyi diliyor ve "Allah'a ısmarladık" diyorum. Ayrıca hakkımda iftira atanlar hariç olmak üzere şahsıma ait bütün haklarımı helal ediyorum. Müfterileri de şeriata havale ediyorum, takdiri Allah'a bırakıyorum. Kardeşiniz Nizameddin Yakışık.

#### SONUÇ

Bu çalışmada; evliyalar ve âlimler şehri Bitlis'in önemli âlimlerinden ve manevi şahsiyetlerinden biri olan Molla Nizameddin, imkânlar ölçüsünde genel hatlarıyla

anlatılmaya, tanıtılmaya çalışılmış ve aşağıda dile getirilen hususların şahsiyetiyle bütünleşip onun karakteristik bir özelliği haline geldiği anlaşılmıştır.

Molla Nizameddin, ömrünü ilim hizmetine adanmış ve yüzlerce ilim talebesinin yetişmesine ve eğitimi tamamlamasına vesile olmuştur.

Müdürlük yaptığı Medine Medresesi, klasik medrese eğitim anlayışıyla birlikte güncel eğitim metotlarının da kullanıldığı bir eğitim yuvasına dönüşmüş ve bu yönüyle söz konusu medrese, bölge medreseleri için de bir model olmayı amaçlamıştır.

Molla Nizameddin, yeri geldiğinde sözünü sakınmayan, yaşadığı süre boyunca bölgemizde ve İslam âleminde tanınan âlimlerden biri olmuştur. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası düzeyde sivil toplum kuruluşlarınca gerçekleştirilen sempozyum, panel ve konferanslara katılmış; ümmetin birliğine ve uyanışına dair faaliyetlerde aktif rol almış; gücü nispetinde ümmetin hayrına olan faaliyetlere katılarak önemli hizmetlerde bulunmuştur. Aynı zamanda tercüme ettiği eserleriyle, farklı konularda hazırladığı makalelerle ilim dünyasına katkı sunma gayretinde olmuştur.

Molla Nizameddin, içinde bulunduğu topluma faydalı olmaya çalışmış, toplumun dertleriyle yakından ilgilenmiştir. Ayrıca toplumsal yönü ağır basan bir kanaat önderi olarak yaşadığı muhitte bölgesel barışa katkıda bulunmuş, aralarında kan davası bulunan onlarca ailenin barışmasına vesile olmuştur.

Hülasa, Molla Nizameddin ümmetin meselelerine kayıtsız kalmayan, dünyadaki gelişmeleri yakından takip eden; ömrünü ilim hizmetine adanmış; ilmiyle amel eden Bitlis ilimizin yetiştirdiği önemli yakın dönem âlimlerindendir.

#### **KAYNAKÇA**

Ayte, Şeyh Safvetullah, (2012). Kitabu'l-Funûni'l-Muhtalife, Seyda Kitabevi, Diyarbakır.

Bitlis haber 13, Molla Nizamettin Yakışık kimdir, 23.08. 2020, (Erişim tarihi, 08.06.2021.)

Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. (2006). Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım.

İbn Mace, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, es-Sünen, (Thk. Muhammed Fuad Abdulbaki), 2 Cilt. Daru İhyai'l-Kutubî'l-Arabî, Beyrût, ts.

Keskin, Mustafa . "Doğu Medreseleri Ekseninde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri: Gaziantep Örneği". Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 4/1 (Haziran 2017): 61-82.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. el-Câmi' u's-şâhîh (ts.) (Thk. Muhammed Fuad Abdulbaki), Daru İhyai't-Türasi'l-Arabî, Beyrût.

Said-i Nursî, Bediüzzaman, (2013) Münâzârât, Envar Neşriyat, İstanbul.

Tatvanname Ed. Mehmet DEMİRTAŞ, (2013), Kalkan Matbaacılık, Ankara.

Tatvanname Ed. Mehmet DEMİRTAŞ, (2014), Kalkan Matbaacılık, Ankara.

Yakışık, Nizamettin, (ts.), “Medrese Kurumu, Bitlis'teki Medreseler, Tatvan Medine Medresesi'nin Modeli ve Medresetu'z-Zehra'nın Hedef ve Gayeleri” “I. Uluslararası Bitlis” Sempozyumu Bildirileri, Bitlis Düşünce ve Akademik Çalışma Grubu, Berdan Matbaası, İstanbul.

\_\_\_\_\_. “İlim ve İrfan Aşyanı Medreseler,” Uluslararası Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler Sempozyumu Bildirileri, Ed. Fikret GEDİKLİ, (2012), Muş: Muş Alparslan Üniversitesi Yayınları.

\_\_\_\_\_. “Dünden Bugüne Medreseler, Seydalar ve Medresemizin Eğitim Sistemi” “V. Ulusal Din Görevlileri” Sempozyumu Bildirileri, (2014) Yecder, Mardin Artuklu Üniversitesi.

\_\_\_\_\_. “Şark medreseleri, Bediüzzaman'ın Zehra Projesi, MEDAVve Tatvan Medine Medresesi,” Uluslararası Zap Havzası Uleması Sempozyumu Bildirileri, Ed. Yaşar Kaplan vd. (2018), Hakkâri: Hakkâri Üniversitesi Yayınları.

#### **Görüşme/mülakat listesi**

Akburak, Cihat, (Molla Nizameddin'in talebesi) kişisel görüşme, 21. 04. 2021.

Gümüş, Mehmet, (Molla Nizameddin'in medrese arkadaşı) kişisel görüşme, 03. 04. 2021.

İnci, Veysi, (Molla Nizameddin'in talebesi) kişisel görüşme, 06. 04. 2021

Elçi M. Tayyip, (Medrese Âlimleri Vakfı (MEDAV) başkanı) kişisel görüşme, 25. 08. 2020.

Erkoç, Fakirullah, Emekli İmam (Molla Nizameddin'in medrese hocası) kişisel görüşme, 02.05.2021.

Geylani, Burhanettin, (Molla Nizameddin'in medrese hocası) kişisel görüşme 02.05.2021.

Ulus, Nevzat, (Molla Nizameddin'in talebesi) kişisel görüşme, 27. 04. 2021.

Özdemir, Seyithan, (Molla Nizameddin'in medrese arkadaşı) kişisel görüşme, 11. 03. 2021.